

УДК 346.3:004.89

Коваль О.М.,

к.ю.н., доцент кафедри господарського права КНУТД, olga.o.koval@gmail.com

Україна, м. Київ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИМ СУДОМ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто деякі проблемні моменти створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності та правової охорони інтелектуальної власності, загалом. Проведено аналіз зроблених змін в законодавчому регулюванні існуючої судової системи, з урахуванням характерних особливостей права інтелектуальної власності та його виключної важливості для стабільного економічного розвитку країни. Зроблені висновки про доцільність вдосконалення механізму правової охорони права інтелектуальної власності та вирішення існуючих колізійних питань судового розгляду останніх в новосформованих судових інстанціях.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, ІР-суд, захист інтелектуальної власності, Вищий суд з питань інтелектуальної власності.

Постановка проблеми. Питання правового захисту прав інтелектуальної власності стає нагальним питанням зі стрімким економічним, соціальним та політичним розвитком країни. Зараз у світі діють понад 4 млн. Патентів; щороку подається приблизно 700 тис. заявок на патентування, ці обсяги щораз зростають. Внаслідок всеосяжної інтелектуалізації сучасної світової економіки вони дедалі більше стають політичною проблемою, пов'язаною з економічною безпекою та вимагають стратегічних підходів до їх вирішення.

Мета роботи розглянути та проаналізувати основні базові зміни до законодавства у сфері правового захисту інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Розумний та раціональний захист інтелектуальної власності може впливати на функціонування економічної системи держави. Однак існує велика дискусія щодо того, хто виграє від захисту прав інтелектуальної власності, і за яких обставин суттєвий захист прав інтелектуальної власності є виправданим рішенням.

Загальною інтерпретацією є те, що менш розвинені країни реагують на порівняльну перевагу в імітації, знижуючи захист прав інтелектуальної власності, щоб зменшити вартість імітаційних витрат (зокрема, на використання іноземних технологій). Аналогічним чином, більш розвинені країни реагують на їх порівняльну перевагу в інноваціях шляхом підвищення захисту прав інтелектуальної власності, щоб збільшити вартість випуску інновацій [1].

Прийняття в новій редакції Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016-го (далі – Закон), передбачає створення в Україні Вищого суду з питань інтелектуальної власності (далі ІР-суд). ІР-суди створені в багатьох країнах, зокрема в Японії, Фінляндії, Китаї, Південній Кореї.

Зокрема, одним із ключових досягнень у судовій системі Китаю, вважається створення Верховним судом Суддівського відділу інтелектуальної власності, який здійснює нагляд за справами конкретної категорії. У серпні 1993 року, згідно з наказом Верховного Суду, Пекінський Народний Вищий Суд створили палати з

розгляду справ з інтелектуальної власності. Народні вищі суди в провінції Гуандун і Шанхай, а також низка місцевих судів швидко перейняли приклад. У кількох Народних судах на найнижчому рівні також є спеціальні судові підрозділи для розгляду справ з інтелектуальної власності. Інші суди призначили колегії трьох суддів для розгляду спірних питань у сфері інтелектуальної власності [2, с.324].

Першочергово при реформуванні судової системи в Україні планувалося, що Вищий суд підвищить якість розгляду справ у сфері інтелектуальної власності, розглядаючи справи швидше, ніж існуюча система господарських, адміністративних і загальних судів. У перспективі цей суд може вирішувати справи без звернення до судового експерта, істотно спростить і здешевить судовий розгляд.

Відповідно до Закону у системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої інстанції з розгляду окремих категорій справ, зокрема Вищий суд з питань інтелектуальної власності (ст. 31) [3].

У Касаційному господарському суді обов'язково створюються окремі палати для розгляду справ щодо: захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством (ч. 6. ст.37) [3].

Однак створення Спеціалізованого суду викликало багато питань та нюансів. В Законі чітко не визначено, який саме суд має переглядати рішення ІР-суд як суд апеляційної інстанції, або суд касаційної інстанції. Вирішення даного питання віднесено до процесуального законодавства. (зокрема, в п.1 ч.2 ст.36 Закону зазначається, що ВС здійснює правосуддя, як суд касаційної інстанції, а у випадках встановлених процесуальним законом, – як суд першої або апеляційної інстанції).

Жодного положення щодо того, як має наповнюватись штат працівників судів, строки передачі приміщення під суд, де має виділятися приміщення, який орган та в які строки має передаватися приміщення, в якому саме місті має розміщуватись суд, як мають передаватися справи, які вже перебувають на

розгляді суддів, в Законі України «Про судоустрій та статус суддів» не зафіксовано:

Отже без чітких розмежувань повноважень юрисдикції, а також при наявності спорів між юрисдикціями – виникне зрозуміла плутанина, що відповідно є вельми негативною тенденцією при проведенні реформ.

Однак варто також зазначити, що намітилися деякі позитивні тенденції створення Спеціалізованого суду.

По-перше, на сьогоднішній день справи з інтелектуальної власності розглядаються судами різних юрисдикцій, що призводить до різного застосування одних і тих самих норм законодавства, що регулює інтелектуальну власність. І, отже, породжує різну судову практику – часто абсолютно протилежну. В даному аспекті створення єдиного «уніфікованого» ІР-суду дасть можливість уникнути різної правозастосовної практики і уніфікувати судову практику.

По-друге, незважаючи на те, що в судах різних юрисдикцій була введена спеціалізація суддів у справах інтелектуальної власності, судді як і раніше перевантажені розглядом справ, які не мають відношення до даної сфери, що не дає їм можливості глибоко вникати в досить специфічні питання. Це, в свою чергу, призводить до затяжного розгляду таких справ – від двох до п'яти років.

Для прикладу, терміни розгляду патентними судами, в середньому, складають один рік. Так, Патентний суд Великобританії як правило розглядає подібні справи за 12-14 місяців, Федеральний Патентний Суд Швейцарії – за 12 місяців, Федеральний патентний суд Німеччини – максимум за 18 місяців. Таким чином створення спеціалізованого суду «розвантажить» дану категорію справ.

Передбачається, що Вищий суд буде діяти як суд першої інстанції, рішення якого можна буде оскаржити тільки в Касаційному господарському суді, що входить до складу Верховного суду. Тобто вже без апеляційного провадження, що, безумовно, значно скоротить терміни розгляду спорів з інтелектуальної власності.

Більш того, з огляду на вузьку спеціалізацію Вищого суду, суддям не потрібно буде «розпорошуватися» на інші справи, що гарантовано підвищить якість розгляду справ з інтелектуальної власності та кваліфікацію суддів.

По-третє, відповідно до Закону судьями Вищого суду можуть бути особи, які, крім проходження кваліфікаційного оцінювання, мають досвід професійної діяльності в сфері інтелектуальної власності (патентний повірений або адвокат) не менше п'яти років. Вхідження до складу суддівського корпусу Вищого суду професійних юристів і патентних повірених, які мають значний досвід у цій сфері, що буде також сприяти більш компетентному підходу до розгляду справ.

Є надія на те, що вузька спеціалізація нових суддів Вищого суду дасть їм можливість не брати висновки судових експертів за абсолютний базис рішень (як це відбувається сьогодні), а розглядати справи об'єктивно, з урахуванням всіх доказів та власного досвіду.

Створення ІР-суду, швидше за все, не призведе до скорочення витрат сторін на розгляд справ з

інтелектуальної власності: Законом не передбачено зобов'язання суддів мати або отримувати додатково технічну освіту, а значить, як і раніше потрібно буде проводити судові експертизи по кожній справі.

Наявність технічної освіти у суддів Вищого суду було б доцільним і логічним, оскільки практично у всіх спеціалізованих судах іноземних держав така вимога для суддів існує.

Наприклад, в Німеччині до складу суддівського корпусу Федерального патентного суду входять так звані «технічні судді» (technische Richter), які мають технічну і юридичну освіту. Судді патентних судів Великобританії та Швейцарії також повинні мати дві освіти: юридичну і технічну [4]. У Сполучених Штатах окрім спеціалізації суддів, також існує окрема спеціалізація для адвокатів, уповноважених вести справи у сфері інтелектуальної власності [5]

Природно, що після початку роботи Вищого суду з інтелектуальної власності виникне багато питань, в тому числі щодо його повноважень, але в будь-якому випадку наявність спеціалізованої судової інстанції – це позитивний і серйозний крок для України щодо покращення захисту прав інтелектуальної власності та інвестиційної привабливості нашої країни.

Серед останніх тенденцій змін в сфері інтелектуальної власності не можливо оминати також, зроблені у порядку проведення реформ спроби ввести можливість «notice and takedown» у судове провадження. Незважаючи на те, що Закон України «Про державну підтримку кінематографії» ветоований Президентом, підтримуємо думку, що введення «takedown-notice» – вже не юридична фантастика, а короткострокова перспектива. Тобто Україна найближчим часом отримає аналогічну США систему боротьби з порушеннями ІР-прав в Інтернеті.

Серед найбільших проблем галузі досі лишаються: погано врегульовані правовідносини щодо службових творів і творів, створених на замовлення. При спільній власності майнових прав (як в Україні) замовник замовляє розробку сайту, платить чималі кошти, а розробник після здачі замовлення починає використовувати такий же сайт теж. Національне законодавство передбачає, що права належать спільно, якщо інше не передбачено договором. Україні потрібно змінити своє законодавство і дозволити розвивати бізнес.

Інша проблема національного масштабу – відсутність в Україні свободи панорами.

Ці та багато інших нюансів чекають свого вирішення на законодавчому рівні та шляхом напрацювання стабільної судової практики.

Висновки. Світова система регулювання охорони інтелектуальної власності вже сформувалася. Україна повинна адаптуватися до неї, якщо планує розвиватися як складова частина світового господарства, а не як економіка, відмежована від світових тенденцій соціально-економічного і технологічного розвитку. І за останні роки Україна значно активізувала процес входження в світові структури, що регулюють інтелектуальну власність, і вже є учасницею 15 з 26 універсальних міжнародних конвенцій і договорів у цій сфері.

Слід підкреслити, що протягом останнього десятиліття в Україні відбувався досить інтенсивний процес становлення системи охорони інтелектуальної власності. На сьогодні система органів регулювання сфери охорони інтелектуальної власності в Україні перебуває в завершальній фазі формування і вже здатна виконувати свої основні функції.

Створення в судовій системі окремого спеціалізованого суду з розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності є позитивним зрушенням та цілком відповідає загальносвітової тенденції покращення механізмів правової охорони інтелектуальної діяльності.

Водночас зазначені в статті прогалини в законодавстві зменшують цілком позитивне враження від розпочатої реформи та потребують вирішення.

Література

1. *Intellectual Property Protection Reform: Theory, Evidence, and Policy* / Craig T. Scalise. - NUS Press, 1999. - 69 с.
2. *New Frontiers of Intellectual Property Law: IP and Cultural Heritage - Geographical Indications - Enforcement - Overprotection Studies in Industrial Property and Copyright Law* / Anselm Kamperman Sanders. - Bloomsbury Publishing, 2005. - 376 с.
3. Про судоустрій і статус суддів : станом на 6 верес. 2013 р. : відповідає офіц. текстові. - X. : Право, 2013. - 192 с.
4. Штеяна Пашковська Вищий «інтелектуальний» суд: на фінішній прямій // «Юридична газета». [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://jur-gazeta.com/publications/actual/vishchiy-intelektualniy-sud-na-finishniy-priyamii.html>
5. *Transplanting International Courts: The Law and Politics of the Andean Tribunal of Justice: International Courts and Tribunals Series* / Karen J. Alter, Laurence R. Helfer. - Oxford University Press, 2017
6. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 13. - Ст. 64. - Електрон. версія ред. 05.12.2012 р.
7. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 36. - Ст. 164. - Електрон. версія ред. 13.01.2009 р.

8. Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку = Актуальные вопросы интеллектуальной собственности и инновационного развития : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 15-16 листоп. 2012 р. - X. : НДІ ПЗІР, 2012. - 372 с.

9. Кравець В.Ф. Право інтелектуальної власності (у запитаннях і відповідях) : навч. посіб. / В.Ф.Кравець, В.Г.Олюха. - К. : Центр учб. л-ри, 2012. - 264 с.

References

1. *Intellectual Property Protection Reform: Theory, Evidence, and Policy* / Craig T. Scalise. - NUS Press, 1999. - 69 s.
2. *New Frontiers of Intellectual Property Law: IP and Cultural Heritage - Geographical Indications - Enforcement - Overprotection Studies in Industrial Property and Copyright Law* / Anselm Kamperman Sanders. - Bloomsbury Publishing, 2005. - 376 s.
3. Про судоустрій і статус суддів : станом на 6 верес. 2013 р. : відповідає офіц. текстові. - Kh. : Pravo, 2013. - 192 s.
4. Штеяна Пашковська Вищий «інтелектуальний» суд: на фінішній прямій // «Юридична газета». [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://jur-gazeta.com/publications/actual/vishchiy-intelektualniy-sud-na-finishniy-priyamii.html>
5. *Transplanting International Courts: The Law and Politics of the Andean Tribunal of Justice: International Courts and Tribunals Series* / Karen J. Alter, Laurence R. Helfer. - Oxford University Press, 2017
6. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 13. - Ст. 64. - Електрон. версія ред. 05.12.2012 р.
7. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 36. - Ст. 164. - Електрон. версія ред. 13.01.2009 р.
8. Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку = Актуальные вопросы интеллектуальной собственности и инновационного развития : материалы междунар. науч.-практ. конф., м. Харьков, 15-16 октября. 2012 г. - Kh. : NDI PZIR, 2012. - 372 s.
9. Кравець В.Ф. Право интеллектуальной собственности (у запитаннях і відповідях) : навч. посіб. / В.Ф.Кравець, В.Г.Олюха. - К. : Центр учб. л-ри, 2012. - 264 с.

Koval O.M.,

Candidate of Jurisprudence, associate professor of the department of economic law KNUTD, olga.o.koval@gmail.com

Ukraine, Kyiv

SOME ISSUES OF THE LEGAL PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY BY A SPECIALIZED COURT IN UKRAINE

The article studies some of the problem points of creation of a specialized court on intellectual property and legal protection of intellectual property in general. The analysis of the changes that had been made in the legislative regulation of the existing judicial system, taking into account the specific features of the intellectual property right and its exceptional importance for the stable economic development of the country, was carried out. The conclusion is made about the expediency of improving the mechanism of legal protection of intellectual property rights and resolving existing conflict issues of judicial review of the latter in the newly formed courts.

Key words: Intellectual Property Law, IP-Court, Intellectual Property Protection, High Court on Intellectual Property.